

”Är det verkligen jämställdhet alla med samma manliga mått

Lotta Borg Skoglund, överläkare och forskare inom psykiatri, har skrivit en bok om kvinnor och ADHD. Den behövs. För att utreda, behandla och vårda rätt behöver vi ta hänsyn till biologin och hur våra kroppar faktiskt fungerar olika, menar hon. Och i dagsläget finns i stort sett bara den manliga fysionomin att utgå ifrån.

Text: Cecilia Brusewitz • Foto: Eva Lindblad

När Lotta och jag ses hemma hos Lotta i en norrförort till Stockholm så är hon uppretad. Rejält. Artisten Niclas Wahlgren har uttalat sig minst sagt klumpigt om ADHD i ett radio-program på morgonen där han förkastar idén om medicin åt personer med ADHD utan menar att motion löser problematiken som personer med ADHD tampas med. Ungefär så. Lotta Borg skummar. Turligt nog är hon en auktoritet på området och får möjlighet att gå i svaromål i en av kvällstidningarna.

– Jag kunde inte hålla igen, säger hon och spärrar upp ögonen. Det var för dumt det han sa och jag är så trött på alla som ”vet” något om ADHD utan att egentligen inte ha en susning.

Lotta läser upp sitt svaromål när vi slagit oss ner i två länsfätöljer i vardagsrummet. Hon påpekar bland annat klokt att det är hälsosamma livsvanor – som Wahlgren menar är lösning på allt – som är så svåra att få till när man har ADHD. Det är alltid tryggt med någon som är såväl stridbar som insatt. Det blir inte mycket utrymme kvar att käbbla på.

Dags att revolutionera NPF-världen

Lotta Borg Skoglund halkade in på NPF-spåret genom sitt arbete som forskare och läkare inom beroendevården. 2010 började hon arbete på Maria Pol ungdom och var en del av den nya generationen vårdgivare som såg bakomliggande faktorer till missbruk annat än svåra hemförhållanden och destruktiva familjer.

– Istället såg jag ofta hårt kämpande

föräldrar som ville göra allt för sina riskbenägna barn men som inte alltid förmådde på grund av att ungdomens NPF-relaterade problematik var så svår.

Man kan säga att kunskapen om NPF på många sätt revolutionerat missbruksvården. Och nu vill Lotta bidra till en annan slags revolution i NPF-världen. Kvinnornas. Efter att suttit i många samtal med flickor, tjejer och kvinnor så kände Lotta ett behov av att lyfta deras berättelser. Hon frågade om lov att få skriva ner händelser som väl speglade hur livet med ADHD kan te sig och de finns nu med i hennes bok ”Kvinnor och ADHD – från duktig flicka till utbränd kvinna”. I den så kopplar hon olika patientberättelser till kliniska, medicinska beskrivningar av kroppsliga fenomen som förklarar många konsekvenser av ADHD hos kvinnor.

– Innan jag skrev boken så trodde jag att jag skulle gå igenom all forskning och nöta tusentals artiklar så som man gör i ett avhandlingsarbete. Men här gick det på en eftermiddag i stort sett. Det finns i stort sett ingen högkvalitativ forskning alls, förutom Svenny Kopps, varken svensk eller internationell. I stort sett så är 99% av all forskning och alla studier om ADHD gjord och gjorda på män.

Biologiska skillnader

Lotta beskriver hur hon har ansträngt sig för att beskriva att det faktiskt finns biologiska skillnader när det kommer till män och kvinnor och ADHD.

– Är det verkligen jämställdhet att jämföra alla med samma manliga måttstock?

För det är det vi gör. Vi har samma slags läkemedelsbehandling, samma läkemedelsdoser fastän kvinnors hormonella miljö växlar mycket över en månad och över en hel livstid.

Lotta berättar att hon exempelvis träffat flickor som är i fullt utbruten pubertet med alla ADHD-symtom och inte sällan ett självska debeteende, men där omgivningen inte sett eller märkt någonting innan den hormonella explosionen som puberteten är.

– Flickor har ofta mer av det så kallase internaliserade uttrycket och det gör att de inte fångas upp i samma utsträckning. På gruppnivå ser vi att flickorna har stora svårigheter med uppmärksamhetsproblematiken medan pojkar har tydligare hyperaktivitet. Flickorna får ofta mer problem med bristande impuls kontroll i puberteten men också en stor del ångest som håller tillbaka impuls kontrollerna.

Många kvinnor med liknande erfarenheter

Vi ögnar Lottas manus i datorn. I november ska den ges ut på Natur och kultur och Lotta har tillbringat de senaste fem dyggen ute på lantstället med att skriva, skriva, skriva. Vi stannar på ett avsnitt med olika citat som Lotta mött många gånger i yrket när hon träffat kvinnor som är hos henne för en utredning. ”Jag försöker att inte att avbryta och tala i munnen men jag kan bara inte låta bli”. ”Jag ägnar väldigt mycket tid varje dag åt att leta efter mina saker”. ”Det blir aldrig lugnt och tyst på insidan”. Citaten forsar över

att jämföra "stock?"

sidorna och alla vittnar om något som skaver, ställer till det och bråkar med vardagen.

– Många som kommer till mig är så slutkörda av att kämpa för att få ihop livet. Och de säger i stort sett samma saker om vad som är svårt.

Sedan följer citaten om vad andra säger om dem. Typiska sägningar till någon vars svårigheter man inte förstår, utan snarare ser som tecken på bristande karaktär. "Äh, alla tycker ju att det är tråkigt att städa", "Varför är det så mycket drama i dina relationer?"

– När jag läser upp de här citaten för mina patienter så lyser de verkligen upp och bekräftar ivrigt att "Ja, så är det!".

I boken tar Lotta upp kopplingen till förlossning, graviditet, PMS men också åldrande. Allt det som rör kvinnokroppen och hur de påverkar uttrycken för ADHD.

– Jag har försökt att exemplifiera det någon berättar med det som händer i hjärnan. Exempelvis i kapitlet "J och aggressionerna" så kommer vi in på hur hormoner kan ställa till det i relationer.

Eftersom det inte finns någon forskning på ämnet så får Lotta helt enkelt beskriva det hon ser. Det finns inget bättre att hänvisa till helt enkelt.

När vi skiljs åt efter vårt samtal så bränner det i datorn av Lottas manus som hon skickat via mail. Känslan av iver att läsa speglar bristen på att veta. Och när jag senare på eftermiddagen hastar genom Ica och möter kvällstidningens löp där Lotta Borg Skoglund's tillrättavisar Niclas Wahlgren så kan jag inte låta bli att småle. NPF-världen behöver alla goda förkämpar vi kan få och Lotta är definitivt en av dem. ■

**Lotta är en av talarna på
Attentions NPF-forum i april 2020!
Läs mer om det på sidan 20–21.**